

Cliticele pronominale românești în perspectivă minimalistă

IZABELA CELMARE

Preliminarii: Lucrarea de față își propune să selecteze, din sfera largă a mijloacelor de saturare a poziției preverbale în limba română, cliticele pronominale, clasă extrem de eterogenă, subsumată de promotorii gramaticilor generativiste de tip GB sferei centrilor de grup funcțional, constituiți exclusiv din trăsături formale. Trebuie menționat, de la bun început, faptul că precizarea statutului cliticelor constituie una din lacunele programului însuși care nu le-a acordat, de-a lungul succesivelor sale revizui, locul cuvenit. Această realitate a încercat să fie suplinită într-o oarecare măsură de publicarea, în 1999, a unui întreg volum dedicat cliticelor în limbile europeneⁱ. Deși cu un corpus constituit, în marea lui majoritate, din limbi slave, lucrarea menționată ne-a servit ca punct de plecare mai ales prin două din articolele sale. Primul dintre acesteaⁱⁱ, realizat pe limba spaniolă, ne-a facilitat înțelegerea cadrului general al raționamentului prin care cliticele de dublare, re-analizate ca mărci ale acordului, au putut fi inserate într-o configurație particulară, adaptată după Chomsky 1993ⁱⁱⁱ. Aceasta conține două tipuri de acord: acordul subiectului și cazul nominativ, acordul obiectelor –direct și indirect – și cazurile Acuzativ și Dativ. AgrDoP și AgrIoP devin cele mai înalte proiecții din structura flexiunii într-un enunț asertiv. Cel de-al doilea articol^{iv} privește structurile posesive în limbi precum bulgara și engleza, schițând termenii contrastului tipologic în funcție de două criterii: poziția ocupată de clitic în interiorul proiecției maxime determinative (argument vs. non-argument) și natura semantică a acestuia (clitic referențial vs. clitic non-referențial). Ceea ce interesează pentru analiza noastră este determinarea comparativă a statutului Acuzativului și Dativului posesiv în limba română și a locului ocupat de respectivele clitice în reprezentarea arboreală. Ne propunem în paginile următoare câteva precizări de lingvistică descriptiv-didactică (o enumerare a trăsăturilor generale ale construcției), o lectură critică a bibliografiei temei și o reconsiderare a statutului cliticelor în limba română prin trecerea în revistă a unor tipare uzuale.

1.1 Proprietăți generale ale clasei: Ceea ce particularizează cliticele pronominale în raport cu alte elemente constitutive ale enunțului este faptul că proprietățile acestora se manifestă la nivelul tuturor subsistemelor gramaticale: fonetic, morfologic, sintactic, semantic și pragmatic.

Fonetic, cliticele prezintă proprietăți comune cu morfemele acordului, precum absența accentului propriu sau caracterul non-silabic, de unde derivă gruparea prozodică alături de un cuvânt principal numit suport (a cărui structură accentuală o poate modifica). Este cazul așa-numitelor clitice fonologice sau de fuzionare, dependente exclusiv de adiacența la nivelul structurii de suprafață, definite prin contrast cu cliticele sintactice, elemente legitimate prin coindexare funcțională sau încorporare restructurantă în flexiune (Dobrovie-Sorin, 1994)^v. Indiferent de categoria din care fac parte, cliticele pronominale se caracterizează prin structura monomorfemică a semnificantului, în contrast cu aceea bimorfe-mică a corespondentului lor tonic; formează, prin urmare, perechi adiacente. Absolutizând această caracteristică, cliticelor pronominale li s-a atribuit statutul unor specificări morfologice (ibidem).

Sintactic, cliticele prezintă proprietăți distincte în funcție de perspectiva în care ne situăm conform teoriei GB, acestea intră în grila de subcategorizare a verbului cu statut de argumente, primesc de la acesta caz și rol tematic. Prezintă legare obligatorie la distanță (proprietate atribuită de ipoteza mișcării a lui Richard Kayne) și au, în unele situații, capacitatea de a disloca formele flexionare compuse ale cuvântului suport. Promotorii Minimalismului le-au menținut statutul de centri de grup capabile să își realizeze o proiecție maximală proprie (prin analogie cu toate categoriile funcționale; Uriagereka, 1992; Sportike, 1996).

Semantic, cliticele sunt lexeme lipsite de autonomie referențială, informația de acest tip fiind preluată, printr-o legătură anaforică, de la un nominal substituit sau dublat. Pragmatic, cliticele aparțin registrului informal prin însuși statutul lor de structuri abreviate.

1.2 Cliticele în limbile romanice în lumina grilei GB (lacune explicative)

Grila generativistă a promovat două modele de analiză a cliticelor în limbile romanice. Primul le subsuma argumentelor pronominale generate într-o poziție canonică și supuse, la nivelul structurii de suprafață, constrângerilor generale de mișcare alpha. Cel de-al doilea le atribuia statut de afixe atașabile unei gazde unice – verbul, constituind, alături de pozițiile argumentale ale categoriilor substituite, un lanț tematic.

1.2.1 Faptul că în limba română cliticul și corespondentul său referențial nu se află în distribuție complementară (e vorba de cazurile de dublare) ridică un prim semn de întrebare asupra valabilității ipotezei mișcării propuse de Kayne (1975) și Rizzi (1986). Aceasta ar anula *Principiul Prezervării Structurii*, dacă ținem seama de faptul că un constituent nu poate ocupa poziția altui constituent cu statut similar. Mai mult decât atât, în situația în care cliticul și obiectul direct pe care îl dublează sunt ambele dotate cu statut argumental, analiza ar încălca a doua cerință a *Criteriului tematic*. Contrastând mișcarea Wh cu fenomenul ridicării cliticului, R. Kayne constată că, spre deosebire de deplasarea operatorului interogativ în SpecCP, posibilă și deasupra construcțiilor insulare, chiar a acelor infinitivale, traiectoria propusă de clitic nu are ca rezultat atașarea nici la nodul IP, nici la nodul VP; autorul susține o localizare în C, în ipoteza nesaturării acestei poziții^{vi}.

O plasare a cliticelor ca adjuncție la Flex susține Dobrovie-Sorin; se soluționează în felul acesta, potrivit raționamentului autoarei, cel puțin două probleme teoretice: posibilitatea lăsării în urmă a cliticului când se realizează deplasarea Flex-la-Comp și satisfacerea cerinței de c-comandă între clitic și urma sa. Acest punct de vedere „unifică” prin reprezentare, o clasă extrem de eterogenă și absolutizează rolul condiției de specificitate. Este incontestabilă contribuția acesteia la fenomenul dublării, dar trebuie spus că specificitatea nu constituie o noțiune primară nici în cadrul GB, nici în acela al Programului Minimalist. Operativă în limba română, reprezintă totuși un efect secundar având în vedere absența restricției semantice în fenomenul dublării în albaneză și greacă.

1.2.2 Ipoteza juxtapunerii celor două structuri adâncime / suprafață în modul de generare a cliticelor susținută de Rivas (1977), Jaeggli (1982, 1986) și Borer (1984) este adaptată configurației limbii române de Ileana Baciuc^{vii} în cadrul unei lucrări dedicate analizei contrastive a interogativelor Wh. Se încearcă o rezolvare a inconvenientelor menționate anterior. Cliticele sunt în continuare considerate argumente, ceea ce vine în completarea ipotezei precedente este capacitatea acestora de a absorbi rol tematic și caz

(caracteristica enunțată se pliază pe structura limbii române având în vedere prezența prepoziției „pe” care guvernează nominalul.

2. Având în vedere faptul că în română cliticele pronominale constituie o clasă extrem de eterogenă, cu un comportament diferit al unităților în funcție de tiparul structural al inserării lor, propunem următoarea grilă de interpretare :

– cliticele simple, non-referențiale, de Acuzativ și Dativ au statut argumental, primesc caz și rol tematic de la verbul din a cărui grilă de subcategorizare fac parte; sunt generate în poziție postverbală, de unde se ridică la FF și ocupă domeniul preverbal; își creează o proiecție maximală proprie defectivă de Spec.

– cliticele de dublare sunt mărci ale acordului obiectual, prin urmare inserarea lor se realizează într-o configurație conținând proiecțiile AgrDoP și AgrIoP.

– cliticele de Acuzativ și Dativ purtătoare ale unei valori suplimentare [+ poss] au un statut diferit de corespondentele lor obiectuale; deși argumente, sunt inserate în AgrPoss și realizează un lanț de coindexare trinar, al cărui centru este un nominal.

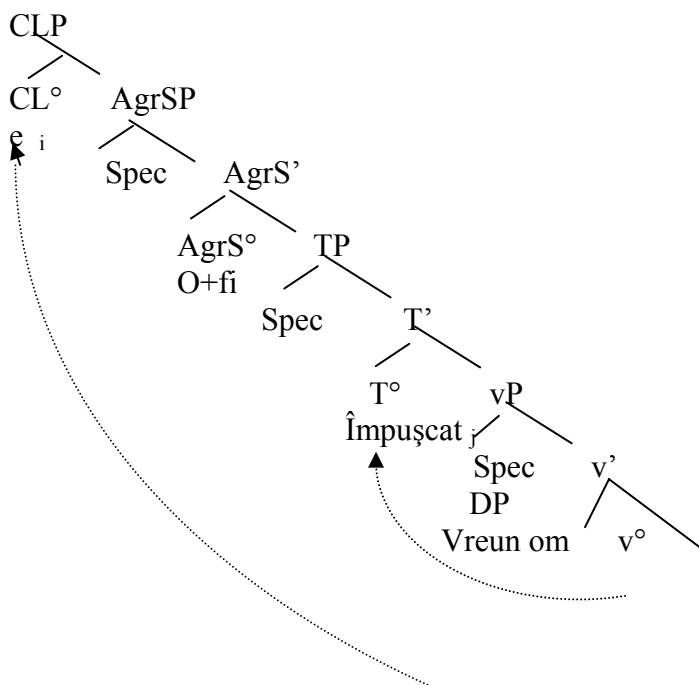
– cliticele reflexive, caracterizate de proprietățile [+ inerent], [+ impersonal] au statutul unui cvasi-argument extern și sunt poziționate în SpecvP.

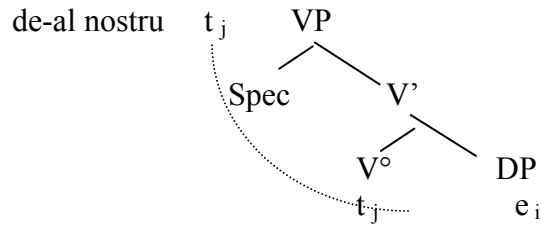
2.1 Cliticele de Acuzativ și Dativ, cu statut obiectual și autonomie referențială

Cliticele de acest tip, beneficiind de statut argumental, ocupă centrul de grup al unei proiecții maximale CI P defectivă de specificator. Sunt autonome atât semantic (au rol tematic atribuit de un centru verbal), cât și sintactic (primesc caz fie într-o configurație structurală specifică Acuzativului, fie prin marcarea flexionară inerentă). Frontalizarea nu e atât consecința unei atracții în scopul verificării de trăsături, cât o cerință de ordin tipologic și o conformare la un criteriu fonologic (cu excepția, desigur, a cliticului „o”, la care structura fonologică a semnificantului impune atașarea la dreapta, încorporarea la un participiu „Am văzut-o pe Maria“).

2.1.1 Cliticul de Acuzativ este ocurent în următoarele tipare configuraționale: operator frontalizat în poziție de obiect direct.

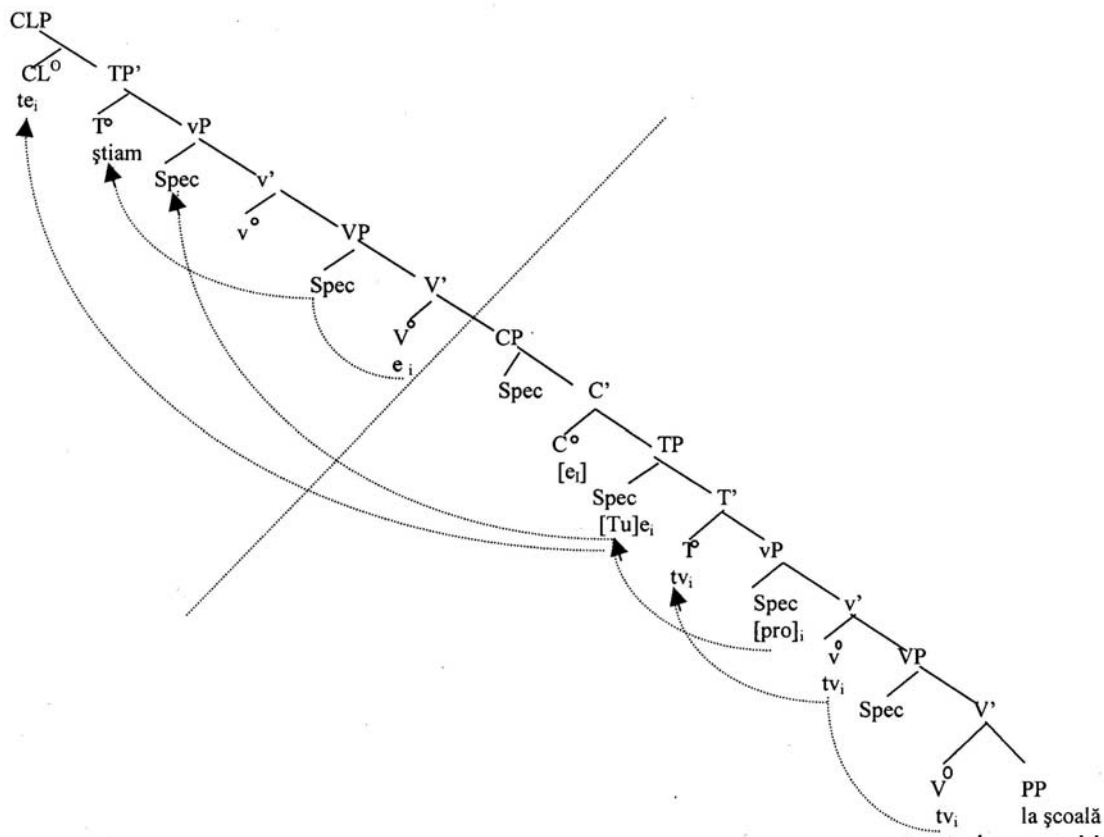
(1) „L-o fi împușcat vreun om de-al nostru“. (Dumitru Solomon, „Două ore de pace“, Editura Albatros, București, 1983, pagina 55)

Transpunerea enunțului înregistrat sub (1) în structura arboreală demonstrează că ridicarea cliticului în poziție pre-verbală se realizează independent de ceilalți constituenți (ne referim la faptul că subiectul, care nu intră în nici un fel de relație cu operatorul pronominal poate rămâne in-situ sau poate înregistra o mișcare de topicalizare, prezența sa nefiind resimțită ca o „barieră“ în calea deplasării).

- 1) operator frontalizat în poziție de obiect direct, ca urmare a unei ridicări din subordonată în regentă (caz tipic de mișcare în ciclul succesiv); structurile amalgamate de acest tip constituie o particularitate a limbii române.
- (2) „Te știam la școală“ (D. R. Popescu, *Teatru*, Editura Cartea Românească, „Hoțul de vulturi“, pagina 237)

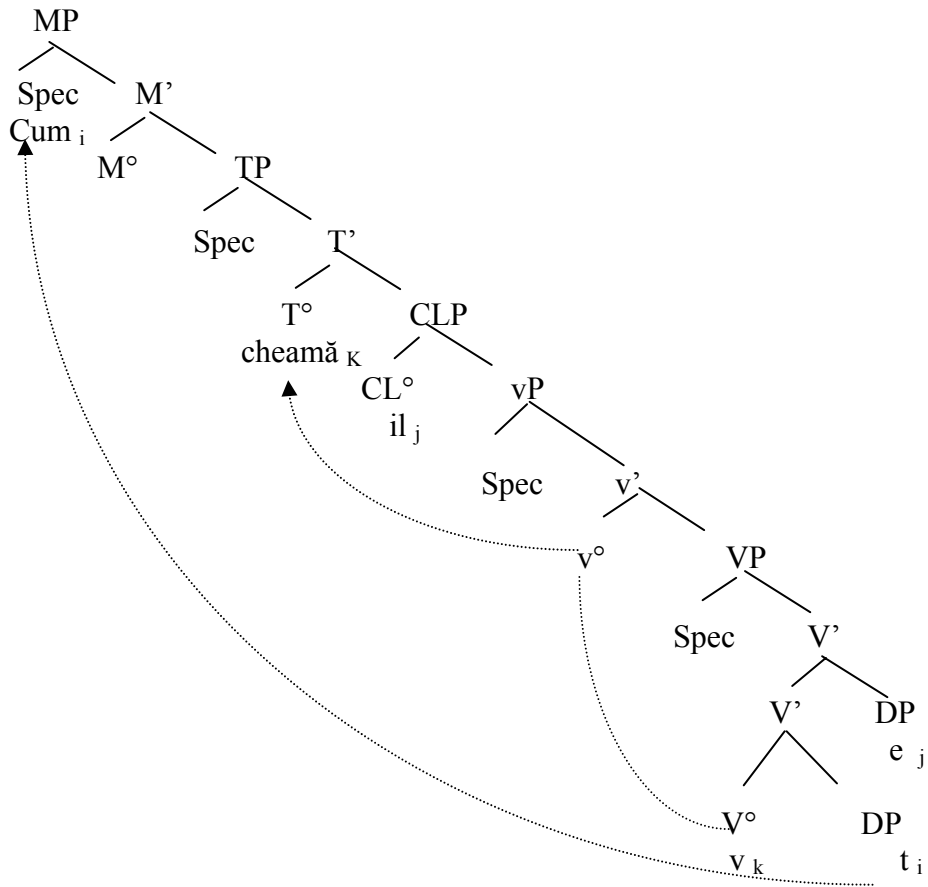

Reprezentarea s-a realizat prin detalierea componentelor a două structuri propoziționale: o principală regentă de tip IP și o subordonată de tip CP introdusă în

structura profundă printr-un complementizator suprimat în cursul transformării. În absența posibilităților de verificare a trăsăturii EPP, operatorul frontalizat primește caz și rol tematic prin operațiunea cunoscută sub denumirea de ECM (Exceptional Case Marking), proprie infinitivalelor pasive și structurilor cu atribut transformat din engleză (tipul „Small clause“)

3) operator Wh și clitic pronominal în Acuzativ, în raport de co-ocurență.

(3) „Cum îl cheamă?“ (D. R. Popescu, „Acei îngeri triști”, ediția citată, pagina 87)

Interrogativa din 3) constituie un caz particular de deplasare de operatori, întrucât „cum“ intră în grila de subcategorizare a copulativului cu statut de atribut de bază și substituit al unui nominal referențial. Prin urmare, între cliticul frontalizat (component obligatoriu în enunț grație fenomenului dublării) și fraza Wh se stabilește un raport semantic de co-indexare. Structurile de acest tip reprezintă un punct de interferență între cliticile autonome propriu-zise și cele considerate mărci ale acordului obiectual.

2.1.2 Cliticul de Dativ beneficiază de un statut similar, cu excepția faptului că distribuția sa se realizează în contexte mai simple din punctul de vedere al analizei sintactice. Am ales pentru exemplificare două dintre acestea:

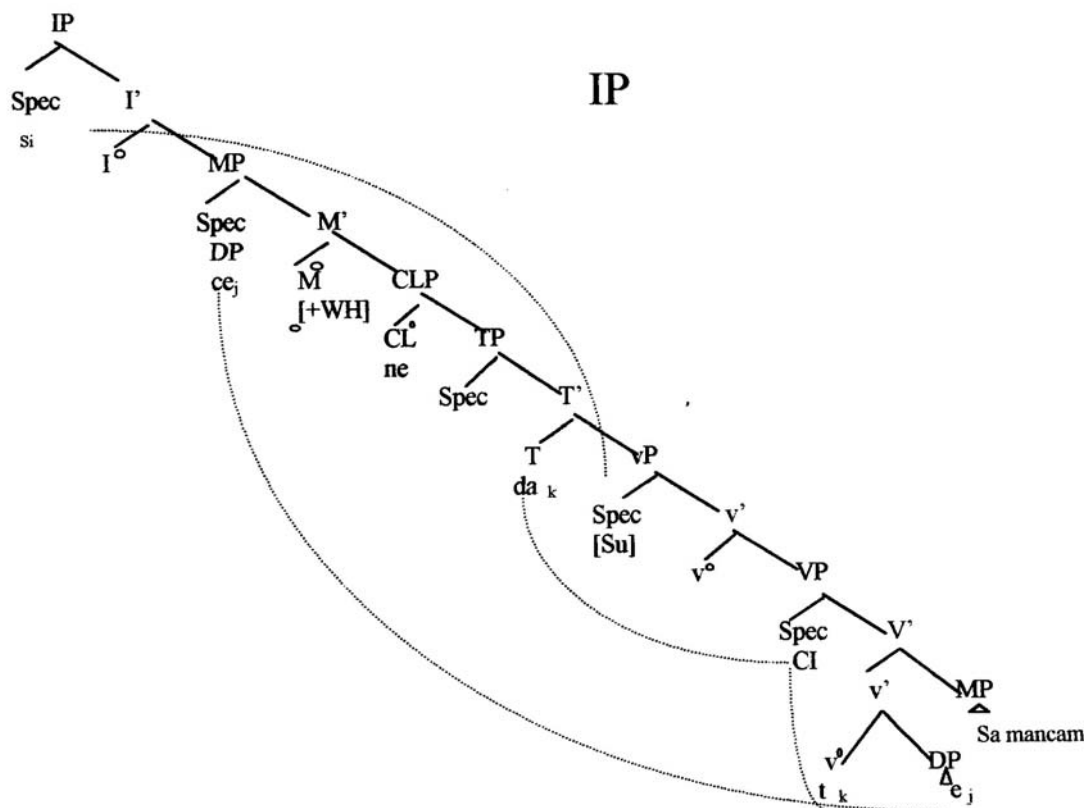
4) declarativa cu auxiliar, în care cliticul ocupând poziția obiectului indirect este generat în SpecVP și frontalizat prin binecunoscutul fenomen al ridicării de componente.

„Și i-am răspuns că nu țineam cont decât de o capturare neconditionată“. (D. R. Popescu, „Două ore de pace“, ed. cit., pagina 41)

5) interogativa de tip Wh, în care operatorul pronominal e un argument frontalizat al unui predicat triadic.

„Și ce ne dă să mâncăm?” (ibidem, pagina 39)

Reprezentăm, pentru economie de spațiu, doar exemplul 5), întrucât acesta constituie un caz particular de instanțiere a fenomenului cunoscut încă din anii '60 sub numele de “Dative Shift / Dative Movement”, prin faptul că obiectul indirect este un clitic pentru care limba română impune saturarea poziției preverbale, iar obiectul direct e o structură cu operator frontalizat de tip Wh.

Configurația 5) conține un IP recursiv, specificatorul primei poziții flexionare adăpostește un „și” narativ, fără valoare sintactică, iar specificatorul MP (din cel de-al doilea MP) e ținta deplasării operatorului interogativ; am ilustrat apoi ridicarea cliticului obiect indirect și mișcarea verbului pe traiectoria V-către-v-către-T în scopul verificării trăsăturilor flexionare; am considerat subordonata de tip MP întrucât în limba română „să” dispune de un dublu statut, pe de o parte de modalizator, marcă flexionară a conjunctivului și acela de conector la nivel propozițional.

3. Cliticale de dublare constituie un al doilea tipar structural specific limbilor romanice, unei anumite părți a limbilor slave și absent din limbile germanice. Spre deosebire de franceză și italiană, limbi în care cliticul se află în distribuție complementară cu nominalele corespondente în poziție de obiect direct și indirect, în română și spaniolă cele două elemente sunt co-ocurente. Cliticale de dublare își pierd statutul argumental și devin mărci ale acordului obiectual. Comportamentul lor sintactic, topica fixă, relația de subiacența față de gazdă, variația trăsăturilor redundante de acord precum și faptul că ele

dublează nominalele generate în poziții argumentale postverbale, constituie dovezi în acest sens. Cliticele de dublare sunt lipsite de caz și rol tematic, fiind plasate pe același plan cu afixele flexionare. Se deosebesc de acestea prin faptul că reprezintă centre de grup ale unei proiecții maxime proprii AgrDoPsi AgrIoP; „ridicarea“ devine astfel o reordonare a morfemelor în cadrul unui grup verbal complex. Operațiunea e urmată de inserția obligatorie a prepoziției „pe”, marcă flexionară a limbii române purtătoare ale informațiilor semantice [+ personal], [+ individual].

Prin urmare, acordul de acest tip nu este o simplă concordanță de caracteristici redundante, cât o formă de extindere a relațiilor de scop în afara grupului verbal.

Propunem spre analiză următoarele exemple :

a) cu clitic de Acuzativ

6) declarativa cu auxiliar

„Le-am furat pe toate de la un mocan într-o noapte“ (ibidem, pagina 38)

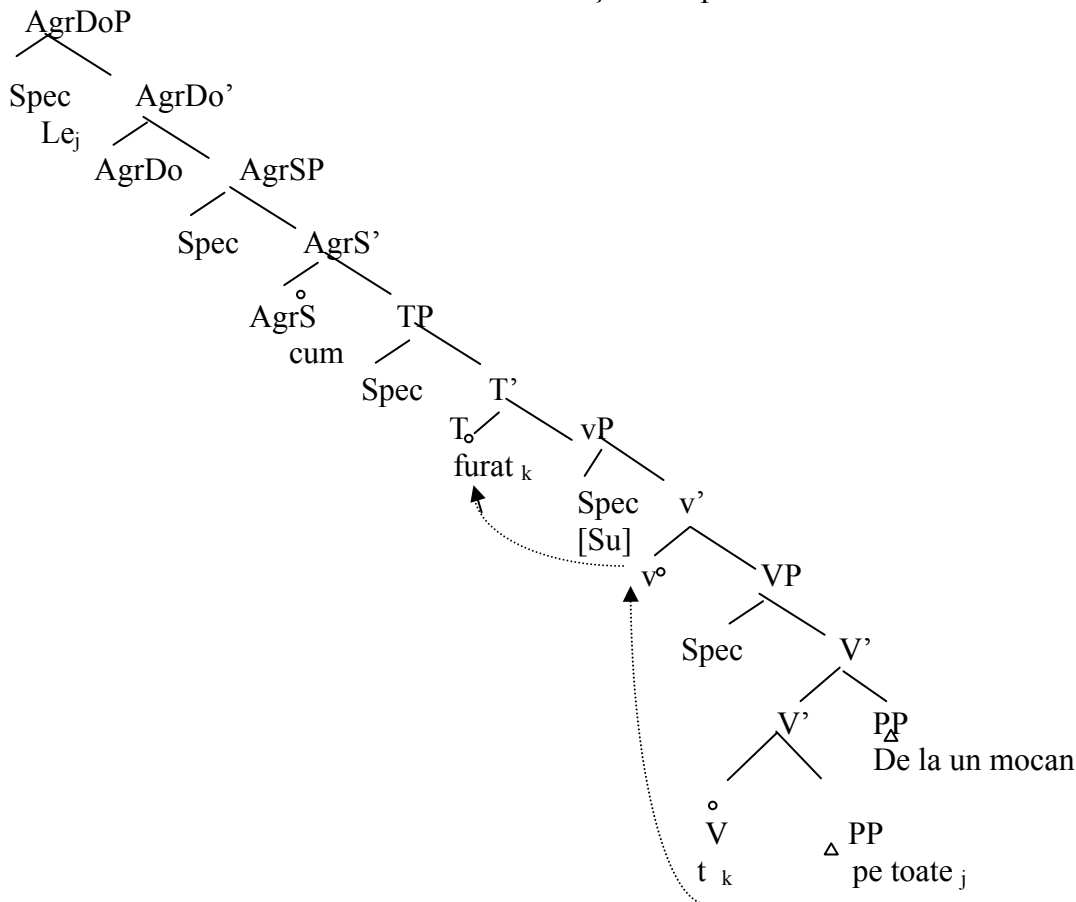
7) declarativa în care poziția preverbală e saturată atât de nominalul topicalizat, cât și de cliticul de dublare

„Pe toate le-am furat de la un mocan într-un noapte“ (ibidem, pagina 265)

8) „De ce mă-ntrebi pe mine ?“ (ibidem, pagina 265)

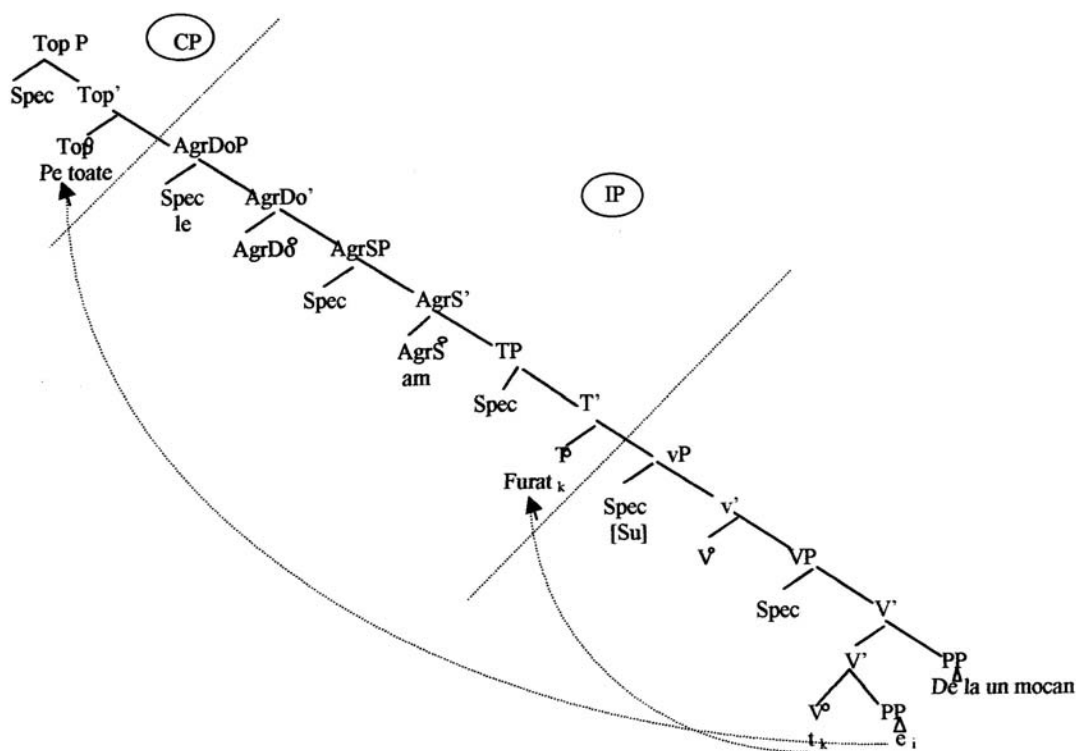
Propunem pentru fiecare din cele trei exemple câte o structură arboreală conținând, deasupra grupului verbal, cele două proiecții amintite: AgrDoP și AgrIoP.

În structura înregistrată sub 6), cliticul de dublare se situează deasupra lui AgrSP, în al cărui centru e localizat auxiliarul ce-i servește ca suport.

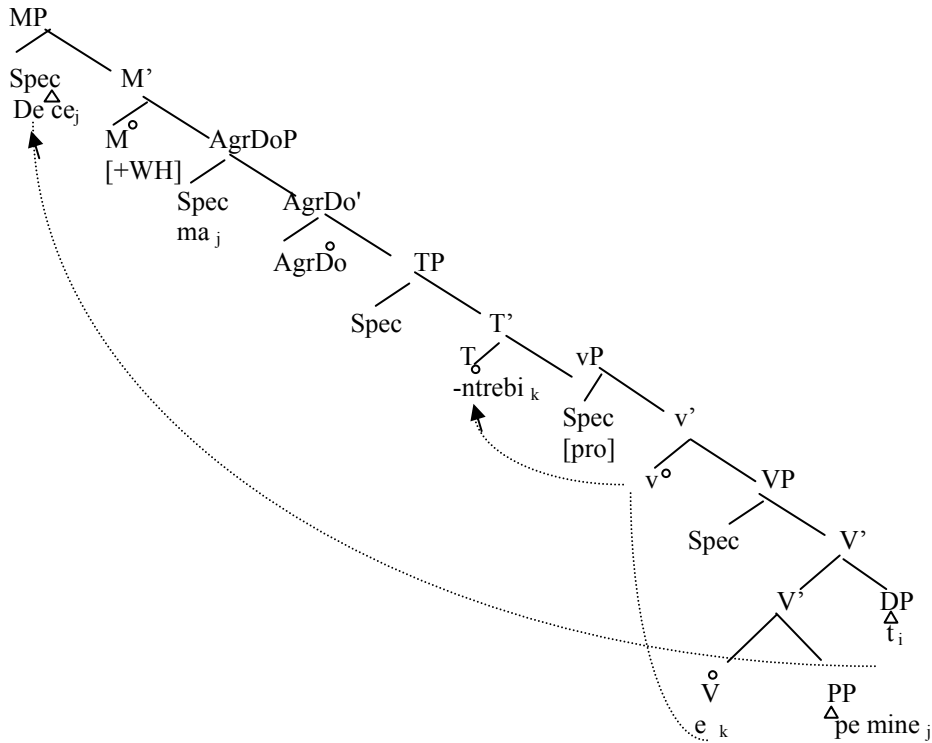
(Am încercat o cât mai fidelă transpunere a modelului propus de Chomsky, menținând inventarul de unități, dar recurgând la o re-așezare a acestora în structura de constituenți pentru a răspunde constrângerilor topice impuse de sistemul limbii române). Așa cum se poate observa din reprezentarea propusă, operatorul clitic este generat în AgrDoP în sintaxa deschisă, nici o deplasare a acestuia nemaifiind necesară; stabilește o relație de coreferențialitate cu nominalul dublat și o relație de acord la nivelul VP.

Enunțul notat sub 7) constituie un caz tipic de dublare în care poziția pre-verbală e saturată atât de nominalul topicalizat (PP), cât și de operatorul clitic coindexat cu acesta.

Reprezentarea a probat faptul că în limba română materialul topicalizat e găzduit de o proiecție maximală din cadrul CP, TopP, mai precis de centrul acesteia Top. Cliticul de dublare se află în imediata vecinătate a nominalului topicalizat și ocupă în reprezentarea arboreală specificatorul celei mai înalte proiecții a flexiunii (SpecAgrDoP), pentru a satisface astfel relația obligatorie de strictă subiacență cu un auxiliar ce-i servește drept suport fonologic.

În cazul interogativei din 8) singurele componente deplasabile în sintaxa deschisă sunt operatorul Wh și verbul predicativ care realizează o deplasare la flexiune. Ilustrăm în figura de mai jos relațiile sintactice din cadrul acestui enunț.

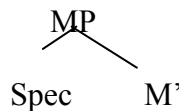

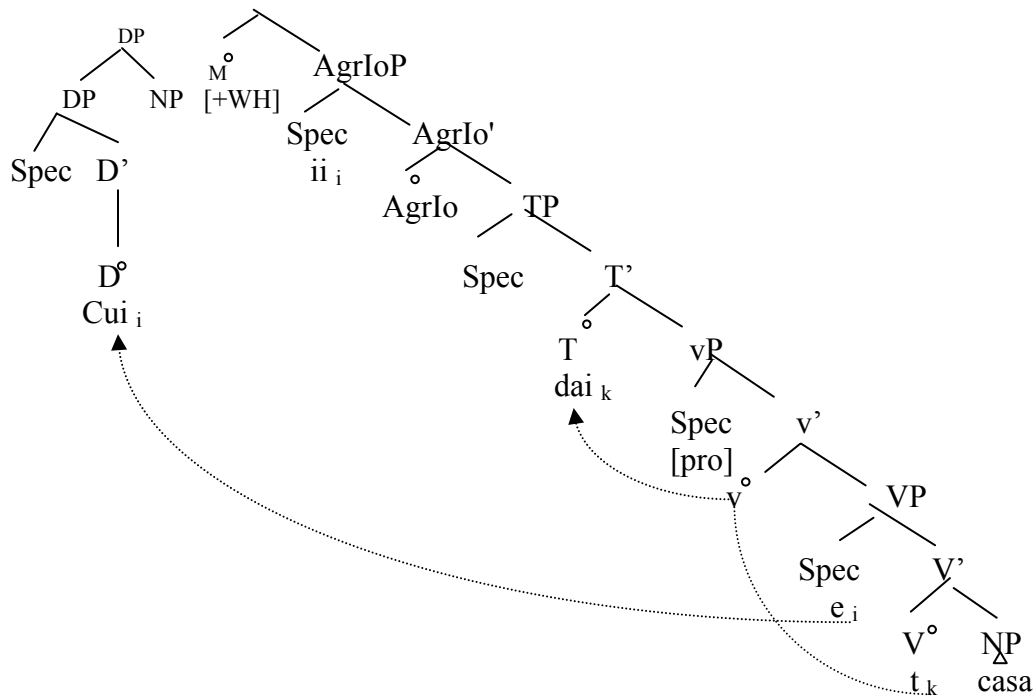
b) cu Dativul

Cliticul de dublare aflat în Dativ (e vorba de cazul morfologic, inerent al pronumelui și nu de cazul sintactic, atribuit prin relație de guvernare într-o configurație canonică) este ocurent în aceleași tipuri de contexte, cu singura excepție că, în interiorul grupului verbal, ocupă poziția de Spec. Supunem investigației de detaliu o interogativă de tip Wh, conținând un lanț de coreferențialitate trinar; relația semantico-sintactică se stabilește între cei doi operatori (interogativ, dublat prin clitic) și apozitia acordată în gen, număr și caz cu fraza Wh.

9) „Cui îi dai casa, mortului ?” (D.R. Popescu, „Muntele”, ediția citată, pagina 175)

Sugerăm o reprezentare cu un DP recursiv, în acord cu interpretarea apozitivelor ca structuri coordonate la FL.

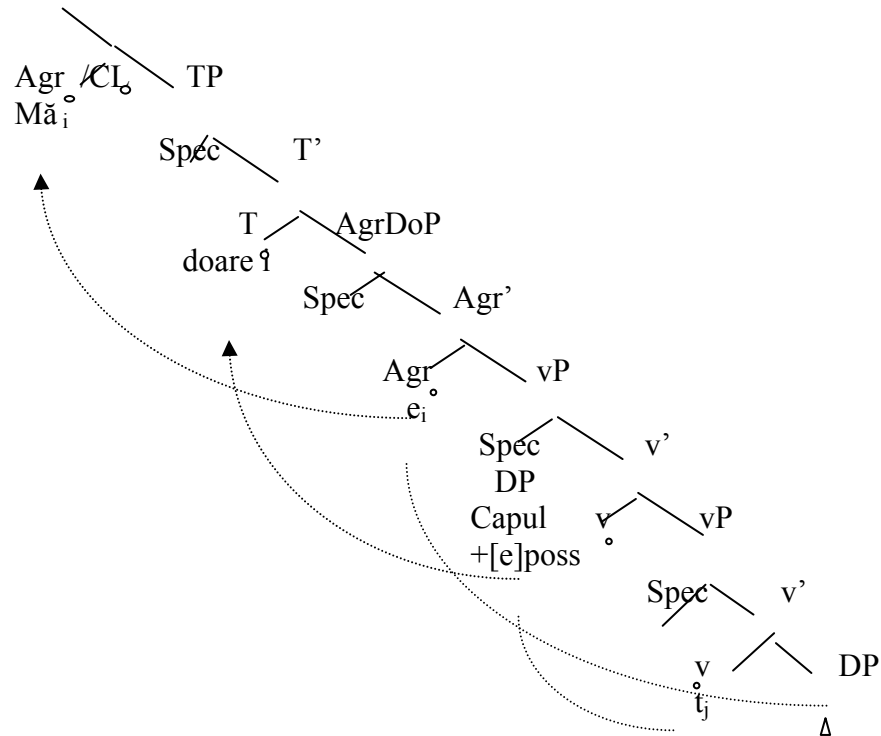

Cu singura excepție amintită mai sus, configurația este una clasică pentru transpunerea pe teren românesc a grilei minimaliste, cu operatorul interogativ în SpecMP și cu trăsătura [+Wh] verificată în M, cu relația de coreferențialitate stabilită între clitic și nominal (și în situația dată și între pronumele interogativ), cu deplasarea verbului la flexiune comună tuturor structurilor propoziționale în sistemul nostru lingvistic.

4. Cliticele cu valoare de posesiv Spre deosebire de pozițiile sintactice discutate anterior, în care cliticele fie ocupau poziția de obiect direct sau indirect, fie dublau nominalul și se constituiau în mărci ale acordului, Acuzativul și dativul posesiv prezintă o situație particulară prin însăși modul de generare în afara grupului verbal.

4.1 Româna dispune de o construcție particulară care o singularizează în contextul limbilor înrudite și anume posibilitatea de exprimare a valorii de posesiv printr-un clitic de Acuzativ frontalizat, dar neîncorporat, la indicativ prezent, în structura fonologică a semnificantului verbal. Într-un exemplu de tipul „Mă doare capul“ operatorul preverbal dispune de un dublu statut: de subiect logic al enunțului și de marcă a valorii de posesiv, aflându-se într-o relație de coindexare la distanță cu o categorie vidă din interiorul grupului nominal (un posesor, actualizat în sintaxa profundă printr-un adjectiv specific).

Agr Poss / CLP

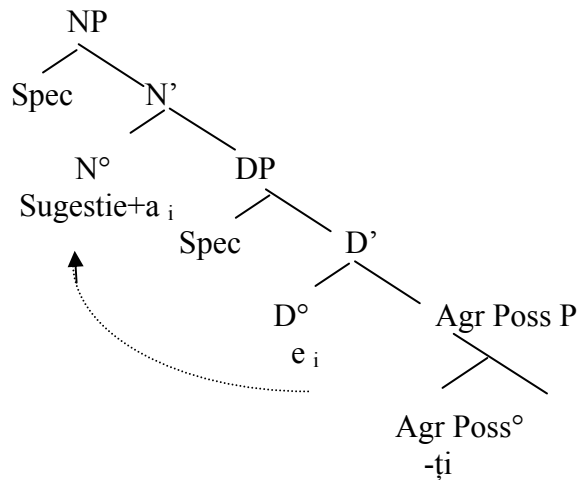

Așa cum se poate observa din reprezentarea propusă, cliticului de acest tip i se acordă statut argumental, în acord cu datele de ordin tipologic furnizate de limba română (un contra-exemplu de tip teoretic ni-l furnizează modelul Grimshaw din 1990 care stabilește o corelație între specificul argumental și structura lexicală conceptuală (LCS); potrivit acestui punct de vedere, au statut de argumente posesivele ocurente cu un nominal postverbal, în sensul că substantivul preia în întregime configurația sintactică a verbului din care derivă și statut de modificatori cliticele atașate de un suport a cărui structură semantică nu impune saturarea vecinătăților). Propunem pentru analiză următoarele structuri de contexte reperate :

- (10) Sugestia-ți este interesantă.
- (11) Mi-am găsit cartea.
- (12) Mi-am găsit cartea mea.

În toate cele trei exemple, cliticul se prezintă ca o complinire a unui centru nominal, ceea ce, teoretic, ar însemna necesitatea acestuia de a ocupa o poziție similară cu a unui determinant adjectival, un SpecN (Chomsky) sau un SpecAgr (Cinque 1994). Totuși, în limba română posesivul în Dativ sau Genitiv (două structuri aflate în relație de sinonimie sintactică) este un argument al nominalului (ca și în engleză, unde „s” e poziționat în D) - afirmație validată de refacerea sintaxei profunde a enunțurilor cu un verb care marchează, inerent, posesia. Cliticul din 10) este inserat într-o structura postsubstantială, în

distribuție complementară cu un corespondent adjectival cu marca [+poss]. Sugerăm o generare in-situ a acestuia, în strictă dependență de nodurile NP și DP.

În cazul de față articolul enclitic se comportă asemeni tuturor afixelor din flexiunea verbală în limbile pro-drop, realizând o ridicare încorporantă la centrul N în scopul verificării proprietății sale nominale. În exemplul înregistrat sub 11), cliticul e generat într-o poziție similară, cu singura excepție, a „ridicării“ în sintaxa deschisă, iar consecința formală e atașarea fonologică de un constituent verbal. Propunem următoarea configurație arboreală conținând o structură în care posesivul deplasat intră în relație de coindexare cu o „copie” (urmă în GB) a sa aflată în interiorul lui NP. Cliticul cunoaște o reprezentare similară cu structurile obiectuale cu autonomie referențială, unde ocupă centrul de grup al unei proiecții maxime defective de specificator.

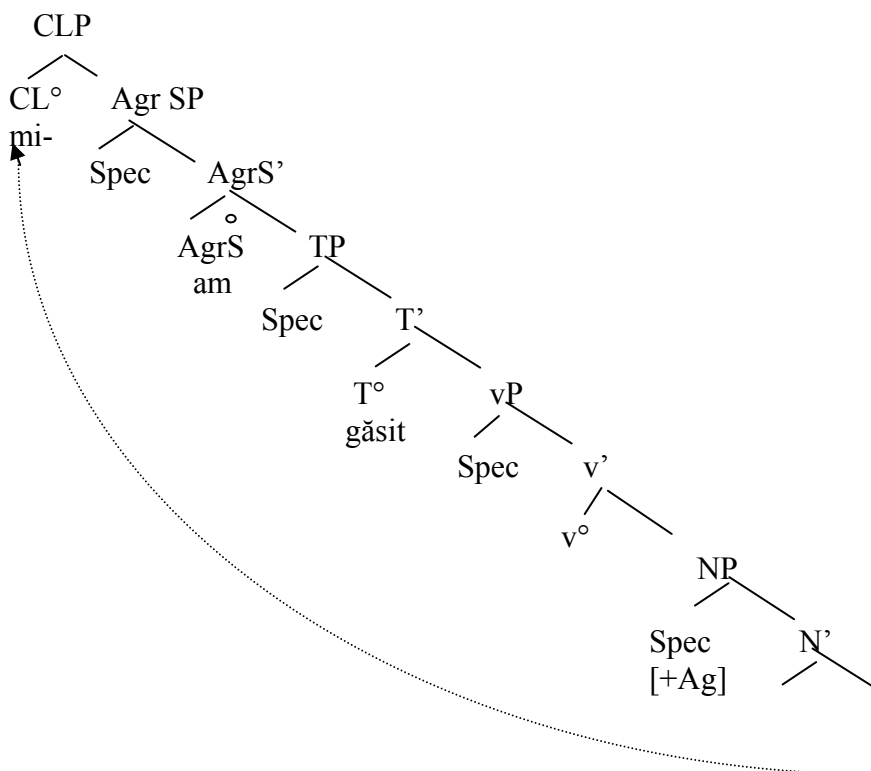

Figura pentru 12) este similară din punctul de vedere al ordonării generale a constituenților, dar semantico-pragmatic deține un grad redus de acceptabilitate conform normelor limbii literare standard. În consecință, cliticul din structurile cu posesiv nu poate fi interpretat în mod analog corespondentului său obiectual în cazuri de dublare, deci nu poate îndeplini funcția de morfem al acordului.

În concluzie, româna deține trei modalități de actualizare a valorii semantico-gramaticale de posesiv cu clitic de Acuzativ, cu clitic de Dativ și cu adjectiv specific în Genitiv, primele două constituind obiectul expunerii de față. Prin particularitățile sale fonologice și prin flexibilitatea topică, posesivul în Dativ se apropie de morfemul „s” din engleză (ne referim la anglo-saxonă și limba medievală, unde genitivul se putea exprima atât în pre cât și în postpoziție). În mod similar, în limba bulgară există un clitic de Dativ posesiv ocupând o poziție subiacentă articolului sau demonstrativului, și acesta nu se atașează unui suport de altă natură categorială decât nominalul.

5. Cliticul cu valoare de reflexiv Interesează pentru cercetarea de față verbele cu reflexiv obligatoriu (situate în afara opoziției de diateză) de tipul „se alege”, „se așteaptă”, „se pronunță” și verbele cu sens pasiv precum „a se naște”, „a se numi”; postulăm o situație diferită a cliticului în reprezentarea arboreală în cele două tipuri de structuri.

Înainte de a recurge la analiza propriu-zisă a acestora, redăm în cele ce urmează o succintă descriere contrastivă a structurilor clitice de reflexiv în engleză, franceză și română în încercarea de a stabili o situație canonică a operatorului. De vreme ce într-o propoziție tranzitivă cu un clitic reflexiv subiectul logic se poate ridica pentru a-și verifica trăsătura de caz în SpecTP, pronomelui îi revine sarcina de a ocupa poziția de SpecvP, devenind, prin aceasta, un pseudo-argument extern. Considerăm următoarele exemple :

- 1) John saw himself in the mirror.
- 2) Jean s'est vu dans la glace.
- 3) Ion s-a privit în oglindă.

Există o diferență sistematică între proprietățile anaforice ale non-cliticelor din engleza și caracteristicile corespondentelor lor atone din franceză și română. Contextul 1) deține două poziții cazuale de tip structural, în vreme ce 2) și 3) dețin una singură (nominativul subiectului). Chiar dacă și la nivelul ultimelor două enunțuri există o dependență referențială între subiectul și obiectul logic, există argumente suficiente în favoarea postulării unei poziții diferite a cliticului reflexiv față de celelalte forme pronominale cu statut de argumente interne (cliticele cu autonomie semantică) sau de morfeme ale acordului (cliticele de dublare). Prin urmare, indiferent de natura proprietății reflexive (inerentă sau dobândită contextual), cliticul de acest tip ocupă poziția lui SpecvP.

Reflexivul pasiv realizează o deplasare suplimentară în SpecTP, întrucât cliticul de acest tip deține, la nivelul structurii profunde, funcție agentivă (ceea ce implicit înseamnă necesitatea verificării trăsăturii EPP în configurația canonică a subiectului topicalizat).

6. Concluzii: Succinta noastră „lectură“ minimalistă a comportamentului cliticelor în limba română a relevat natura sintactico-semantică a unei clase extrem de eterogene, ale cărei unități sunt generate în poziții diferite în cadrul grupului verbal complex; ne-am distanțat de analizele anterioare întreprinse pe fundal GB potrivit cărora cliticele erau reprezentate ca adjuncție la flexiune și am postulat reguli de generare și poziții diferite pentru fiecare subtip: cliticele referențiale au o proiecție maximală proprie și realizează o ridicare dintr-o poziție pre-verbală de obiect direct sau indirect, în vreme ce cliticele de dublare sunt morfeme care se reordonează în interiorul grupului verbal. Cliticele posesive au statut argumental, chiar dacă includerea lor în grila de subcategorizare a nominalului rămâne discutabilă. Reflexivul e un pseudo-argument extern a cărui frontalizare se realizează pe traiectoria SpecVP-către SpecvP.

NOTE:

Pană Dindelegan, Gabriela (1992) *Teorie și analiză gramaticală*, Coresi, București

Pană Dindelegan, Gabriela (2001) *Reflecții asupra organizării sintactice a propoziției în limba română Relația V-S-O*, în *Actele colocviului catedrei de limba română*, Editura Universității București

Vikner, Sten (1993) *V-to-I movement and inflection for person in all tenses*, în Liliane Haegeman, *The new comparative syntax*, paginile 189-209, Oxford University Press

ROMANIAN PRONOMINAL CLITICS – A MINIMALIST PERSPECTIVE

(summary)

The present article is meant to initiate the investigation of the Romanian clitics from a minimalist perspective. Four different representations had been proposed in accordance with the distinctive behaviour of the members of this heterogeneous class: Accusative and Dative non-referential clitics had argument status, thus they occupy the head position of an independent projection (CIP); the doubling clitics, regarded as agreement markers, contribute to the re-ordering of morphemes inside a complex VP; possessive clitics are inserted under AgrPoss and form, together with the defining nominal, a referential chain; reflexive clitics, characterized by the features [+ impersonal], [+ inherent] have an argument-like nature and are positioned under Spec vP.

ⁱ Beukema, Frits, Den Dekken Marcel (eds), *The clitic phenomena in European languages*, John Benjamin Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia, 1999

ⁱⁱ Franco, Joe, *Agreement as a continuum: The case of Spanish pronominal clitics*, în lucrarea citată, paginile 147-191

ⁱⁱⁱ Chomsky, Noam, *A minimalist program for linguistic theory*, în K.Hale și S.J.Keyser (ed), *The view from building 20*, Cambridge, MIT Press, 1993

^{iv} Dimitrova-Vulchanova, Mila, *Possessive constructions and Possessive clitics in the English and Bulgarian DP*, Beukema, Frits, Den Dekken, Marcel, lucrarea citată, paginile 121-147

^v Dobrovie-Sorin, Carmen, *The syntax of Romanian*, Berlin: Mouton de Gruyter, 1994

^{vi} Kayne S., Richards, *Principles and parameters*, Oxford University Press, SUA, 2000

^{vii} Baciu, Ileana, *Interrogative constructions in English and Romanian*, TUB, 1996

Bibliografie:

Alboiu, Gabriela (2002) *The features of movement in Romanian*, Editura Universității București
Avram, Mioara (1997), *Gramatica pentru toți*, Humanistas, București

-
- Beukema, Frits, Den Dekken, Marcel (eds) (1999) *The clitic phenomena in European* Amsterdam / Philadelphia, 1999
- Baciu, Ileana (1996) *Interrogative sentences in English and Romanian*, teza de doctorat, Editura Universității București
- Bidu Vrănceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela (1997) *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Științifică, București
- Chomsky, Noam (1981) *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht: Foris
- Chomsky, Noam (1986) *Barriers*, Cambridge, MIT Press
- Chomsky, Noam (1993) *A minimalist program for Linguistic theory*, în K.Hale și S.J.Kessey în *The view from building 20*, Cambridge, MIT, Press
- Chomsky, Noam (1995) *The Minimalist Program*, Cambridge, MIT Press
- Cornilescu, Alexandra (1995) *Concepts of modern grammar. A generative perspective*, Editura Universității București
- Dobrovie-Sorin, Carmen (1994) *The syntax of Romanian*, Berlin: Mouton de Gruyter
- Haegeman, Liliane (1992) *Introduction to Government and Binding*, Oxford
- Hornstein, Norbert, *Movement and Control*, în *Linguistic Inquiry*, 4, 223-248, 1983
- Kayne, Richard (1994) *The antisymmetry of Syntax*, Cambridge, MIT Press
- Kayne, Richards (2000) *Parameters and Universals*, Oxford University Press
- McGinnis, Martha *Reflexive clitics and the Specifiers of vP*, în *MIT Working Papers in Linguistics*, 35/1999, paginile 137-160
- Pană Dindelegan, Gabriela (1974) *Sintaxa limbii române: partea I Sintaxa grupului verbal în limba română*, Editura Universității București